

Milli azadlıqlıdan
şirin nemət yoxdur!

J. M. T. Azerbaycan

Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi...

Prezident Administrasiyasında Türkiyənin
Ədalət və İnkışaf Partiyasının nümayəndə
heyəti ilə görüş keçirilib

YENİ AZƏRBAYCAN

Azərbaycanın dövlət məsələləri Azərbaycanın milli sərvətləri

Qəzet 1993-cü ilin aprel ayından nəşr olunur. Yeni Azərbaycan Partiyasının organı.

Bax səh. 2

Dövlət
büdcəsi
sonuncu
oxunuşda
təsdiqləndi

Bax səh. 3

O`Braynın səfəri...
Sülh prosesinə hansı
yeni "rəngləri"
qata bilər?

Bax səh. 2

Birbaşa dialoqa hazırlıq!

Bax səh. 2

Daha geniş əməkdaşlığa doğru

Zəngin resurslara və müasir nəql infrastrukturuna malik olan Azərbaycan tərəfdarları enerji dialoqunu genişləndirmək üçün müxtəlif platformlardan somoroli şəkilde istifadə etməyə çalışır. Bu baxımdan BƏƏ-nin Dubay şəhərində keçirilən BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Cərçivo Konvensiyasının Tərəflər Konvensiyasının 28-ci sessiyası (COP28) ölkəmiz üçün kifayət qədər uğurlu olub. Belə ki, COP28 çərçivəsində həm Energetika Nazirliyinin, həm də SOCAR-in təmsilçiləri müxtəlif tədbirlərə və görüşlərə qatılırlar aktul mütəzakirələr aparıblar. Bu mütəzakirələrdə Azərbaycanın müxtəlif sahələrdə, o cümlədən enerji transformasiyasında geniş imkanları təqdim olunur və yeni əməkdaşlıq istiqamətləri müəyyənləşdirilir. O cümlədən energetika naziri Pərviz Şahbazov ABŞ Dövlət katibinin enerji ehtiyatları üzrə köməkçi Cefri Pyatt ilə görüşüb. Görüş Dubayda COP28 çərçivəsində yaradılan Azərbaycanın milli pavilyonunda baş tutub. Əvvəlcə Azərbaycanın milli...

Bax səh. 4

10 illik tarixə malik SOCAR - "Uniper" əməkdaşlığı

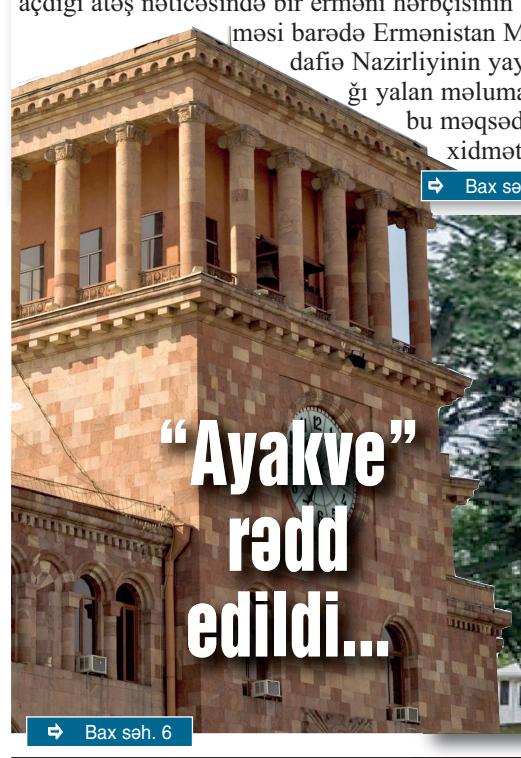
Ardıcıl və xoş məramə osaslanan uğurlu siyaset sayosunda Azərbaycan Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təmin olunmasında mühüm yer alan, bütövlükde "qoca qıtə"nin enerji xəritəsinə yenileyen dövlətə çevrilib. Bunun nöticəsidir ki, Avropada Azərbaycanla enerji dialoqunu genişləndirmək istəyen ölkələrin və şirkətlərin sayı getdikcə artır. Elə bugündə Almanianın Berlin şəhərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə "Uniper" şirkəti arasında enerji sektorunda davamlı tərəfdəşligi təşviq edən Əlaqələndirmə komitəsinin 8-ci iclası keçirilib. İclasda tədbirin şirkətlər arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin genişləndirilməsi, enerji məsələləri və nəzərdə tutulan layihələr üzrə mütəzakirələrin aparılması baxımdan mühiüm əhəmiyyət kəsb etdiyi vurgulandı. Tədbir çərçivəsində SOCAR ilə "Uniper" şirkəti...

Bax səh. 4

Təxribatın məqsədi nədir?

Azərbaycanın Cənubi Qafqaz regionunda səlli və əməkdaşlığın təmin edilmesinə dair təşbbüslerinən Ermənistən adekvat cavab vermir. Əksinə, rəsmi İravan bölgədə gərginliyin davam etməsində maraqlıdır. Bu gərginlik mühitini saxlamaqla, Ermənistən beynəlxalq ictimai raylı manipulyasiya edir və Azərbaycana qarşı qaraxma kampaniyasını davam etdirmek möqsedi güdür. Dekabrın 4-də günorta saatlarında sərti sərhəddə guya Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin açdığı atəş noticosunda bir erməni hərbiçisinin ölümü barədə Ermənistən Müdafia Nazirliyinin yaydı - yalan məlumat bu möqsədə xidmət...

Bax səh. 3

"Ayakve"
rədd
edildi...

Bax səh. 3

"Beşinci kolon" necə maliyyələşdirilir?

Ayri-ayrı güc mərkəzləri milli dövlətlərə qarşı siyasetlərində bednam "Beşinci kolon" ssenarisindən geniş istifadə edirlər. Belə ki, həmin mərkəzlər bu və ya digər ölkədə yerli casus şəbəkəsi quraraq onun vasitəsi ilə özlərinin məkrili planlarını həyata keçirməyə çalışırlar. Təbii ki, yerli casus şəbəkəsinin qurulmasına və idarə olunmasına böyük heçlərde maliyyə vəsaitləri xərclər. Əhalinin müxtəlif təbəqələri həmin vəsaitlərlə sınnıklardır. Yağlı vədlər və pul müqabilində olə...

Bax səh. 5

Mühəribələrin yaratdığı reallıq - silah biznesi...

Dünyanın on yüksəkənlərini iqtisadi münbadıləsindən birini ödürlənən vəsilə - silahlar təşkil edir. Siyaseti iqtisadi uğurun proyeksiyası kimi xarakterizə edən ekspertlərin fikrine, dünyada mühəribələrin, kataklizmlərin, qarşidurmaların yaşamasını "ən çox arzulanılanlar" da məhz bu sahəye "iqtisadi gəlir mənbəyi" kimi baxan gücədir. Başqa sözə, dünyada atəşlənən hər bir silah, atılan hər bir bomba, partlayın hər bir mina son qoyduğu həyatla ölçülülmər - gotirdiyi gol, yaratdığı iqtisadi üstünlük, qazandırdığı horbi qazanc ilə ölçülür. Amma bu da bir qanunauyğunluq - silahların əsas funksiyası müdafiə refleksinin artırılması ilə izah olunur da, hücum edənlərin de məhz silahdan istifadə etməsinə unutmaq olmaz...

Bax səh. 6

Ağ ev Kiyevə yardımını niyə dayandırır?

Bax səh. 6

Bax səh. 6

Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyi...

Dekabrin 5-də Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyəti ilə eləqlər səbəsinin müdürü Ədalət Vəliyev Türkiyənin Ədalət və İnkıraf Partiyası sedrini Xarici əlaqələr üzrə müvənni, İstanbul millet vəkili Zəfer Sıratkayın başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

AZƏRTAC xəber verir ki, gərüşdə Ədalət Vəliyev Prezident, Müzəffər Ali Baş Komandan

İllah Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılmış tarixi Qəlebə noticosunda və lokal xarakterli antiterror tədbirlərinin keçirilməsi ilə Azərbaycanın suverenliyini bərpə etdiyi, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə genişləyişli və məqsədönlü bərpə-quruculuq işlərinin sürətə davam etdirildiyini qonaqların diqqətinə çatdırıb. Qazanılmış Qəlebədə Türkiyənin mövəni-siyasi dəstəyinin əhəmiyyətindən bahs

Blinkenin xahişi ilə...

Ümumiyyətə, son dövrlərdə ABŞ-in siyasetində Ermenistanın "həvadırlıq etmək" arzusu, bunun üzərindən sülh məsələsi ilə bağlı Azərbaycana təzyiq və ya təsir göstərmək kimi bezi ştrixlər rast gəlinir. İlk baxışdan, prosesə "vəsítəçilik" kimi qənaət formalasdırılmışa çalışılar da, məsələnin əsl mahiyyəti bu "rolun" dəhərqli xarakterə malik olduğunu ortaya qoyurdu. Məsələn, noyabrın 15-də ABŞ Kongresinin Nümayəndələr Palatasında "Dağılıq Qarabağın gələcəyi" mövzusunda keçirilmiş dinləmələrdə Ceyms O'Brayn bildirmişdi ki, Azərbaycan və Ermenistan arasında sülh danışqlarından iştirakçı olda olunmayana qədər ABŞ və Azərbaycan arasında münasibətlər normallaşmayıcaq. O qeyd etmişdi ki, ABŞ bu ölkənin Azərbaycana birbaşa yardımalarını qadağan edən 907 sayılı düzəlişdən imtianın müddətinə uzatmayıcaq. "Çünki vəziyyətin real yaşılaşmasının görəməsi. Bütün burlar sülh-hüquq etmek məqsədi daşıyır".

ABŞ rəsmisiinin beynəlxalq hüquqa zidd və birtərəflə mövcəyi haqlı olaraq Azərbaycan ictihadı tərəfindən etirazla qarşılandı. Əlaqələrin inkişafı təbii ki, ikiterəfli xarakter daşıyır - ABŞ-in Azərbaycana münasibəti adəkət şəkildə qarşılanır. Azə-

dur - O'Braynın Azərbaycana xitabon belə bir ritorikanı seçmişsi isə yersiz idi. Öz fikirlərini "tohdid" formasında dildi getirmədi. ABŞ kimi bərə dövlətin rəsmisi üçün qeyri-peşəkarlıq nümunəsi sayılmalı idi. Məhz bunun neticəsidir ki, Azərbaycan ABŞ-a adekvat cavabı ilə yadda qaldı və ABŞ-dən olan yüksək səviyyəli əlaqələrə ləğv etdi. Yalnız Dövlət katibi Blinkenin xahişi noticosunda O'Braynın Azərbaycana əlaqələri reallaşdır.

Obraynın ölkəməz əlaqələri döldükde isə, məlum olduğumu kimi Ermenistan ilə Azərbaycan arasında danışqları yeni bir mərhələyə qədəm qoyulub - artıq əsas müzakirə predmeti olan delimitasiya və demarkasiya məsələləri üzrə müvafiq komissiyaların intensiv görüşlərinin keçirilməsi nəzərdə tutulur. Bu isə Ermenistanın nümayis etdirəcəyi konstruktiv mövqə qarşılığında danışqların uğurlu notico ilə yekunlaşması üçün perspektif formalasdırıb. Regionda sülhə nail olunması isə yeni iqtisadi - siyasi realıqlar formalasdırıb. Ən azından, bu

mərhələdə Ermenistanın iqtisadi layihələrdə yer almış, açılma perspektivi mövcud olan Zəngəzur döhləzi vəsitsi yeni iqtisadi əlaqələr qurması kimi məsələlər müzakirə predmetindən keçiriləcək. Digər tərəfdən, regionda yeni təhlükəsizlik məyarları və cələrlər ortaya çıxı biler ki, O'Braynın əlaqələri zamanı bu kimi komponentlərə müzakirə edilmə ehtimalı formalasdırıb. Təsadifli deyil ki, bir neçə gün

O'Braynın səfəri... Sühl prosesine hansı yeni "rəngləri" qata bilər?

önce məhəz Ceyms O'Brayn jurnalıstlər üçün briñinqində bildirilmişdi ki, Amerika Birleşmiş Ştatları Mərkəzi Asiyadan Türkisiye Transaqfaz vəsitsi ilə ticarət yolu yaratmaq cəhdərini dəstekləməye hazırındır. O vurğulamışdı ki, ABŞ Azərbaycan və Ermenistan üçün sülhə nail olmaq baxımdan əsl fürsət gərür: "Bunun hesabına biz bütün regionun faydallanması imkanını görürtük. Məsələn, əgər ticaret Mərkəzi Asiyadan Azərbaycan və Ermenistan vəsitsi ilə Türkisiye gedə biləcək, onda bu, bu ticarət yolu üzərində yerləşən bütün ölkələr üçün əhəmiyyətli stimul olardı. Və biz bunun bir hissəsi olmaq fürsətini alıqşayardıq". O'Brayn dilə gotirdiyi bu kimi möqamlar demək ki, reallıq ehtimallına səykonur və özüyündə Zəngəzur döhləzi ilə bağlı anonsu ehtiva etməkdədir. Bu baxımdan, bəzi siyasi ekspertlər Obraynın əlaqələri zamanı delimitasiya komissiyalarının görüşündə əldə olunan müyyən razılaşmaların bir az da iştirakı daşınması perspektivi kimi yanışır.

Xəbər verildiyi kimi, ABŞ Dövlət katibinin Avropa və Avrasiya məsələləri üzrə köməkçi Ceyms O'Brayn dekabrın 6-dan 8-dək Azərbaycana və Ruminiyaya səfəri nəzərdə tutulur. Səfərdə müzakirə olunacaq konkret məsələlərlə bağlı məlumat verilməsə də, O'Brayn Bakı əsərini zamanı əsas müzakirə predmetinin Ermənistən ilə münasibətlərin normallaşması prosesi ilə bağlı şirkət işləməsi dərğidən. Qeyd edək ki, əlaqərin reallaşması noyabrın 27-də ABŞ Dövlət katibi Antoni Blinkenin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevə zəngi zamanı etdiyi xahişə əsaslanır. Belə ki, Blinken ABŞ Dövlət katibinin köməkçisi Ceyms O'Brayn isə həmin təkiflə bir şərtlə razılışmışdı ki, bu səfərdən sonra Azərbaycanın yüksək səviyyəli rəsmilərinin ABŞ-a əlaqələrinə qoyulan əsəssiz qadaga aradan qaldırılsın. Dövlət katibi Blinken bunu qəbul etmişdi.

O'Brayn ABŞ-in yeni iqtisadi realıqlardakı iştirakını təmin edəcək?

bir şərait və zəmin mövcuddur. Əsasası ise bütün addımlarında və təkliflərində beynəlxalq hüquq əsaslanan Azərbaycanın yaradıldığı ədalət mənzərəsi ortadadır. Sülh danışçıları üçün baza prinsipi kimi irali sürülen məsələlər iki dövlətin münasibətlərinin yaxınlaşmasında əsaslı rol oynamaq imkanındadır. Bu, hər qarşılıqlı etimadın yüksəlməsini, həm də yeni reallıqlarda aradan qaldırılaq problemlərin hellinə yaxınlaşdırmaq imkanıdır. Bu, həm də iqtisadi platformada böyük əhəmiyyətli malik olub. Regionun sabit inkişafı üçün, əlaqələrin təhlükəsizlik və davamlı hal alması üçün sülh va-

P.SADAYOĞLU

Birbaşa dialoqa hazırlıq!

Dekabrin 5-də Bakı şəhərində Qərbi Azərbaycan İcmasının təşkilatçılığı ilə "Ermənistən didərgin salınmış azərbaycanlıların təhlükəsizlik səhifəsindən" və "Qərbi Azərbaycanın təzyiqi" formada təqdim edilmişdir. İcmasın təməni: "Qlobal kontekst və ədalətli həll" mövzusunda beynəlxalq konfrans keçiriləcək. Tədbirdə Azərbaycandan və 30-dan çox xarici ölkədən 100-dən artıq millət vəfər, ekspert və digər tanınmış şəxslər iştirak edib.

Konfransda çıxış edən Qərbi Azərbaycan İcmasının İdarə Heyətinin sedri, Milli Məclisin deputati Əziz Ələkbərli beynəlxalq sülh, təhlükəsizlik və ədalətin bərərətərəfli olunmasına əvəzsiz rol oynamış

Ümümülli lider Heydər Əliyevin 100-cü ildönümündə bərərətərəfli beynəlxalq konfrans keçirilməsinin çox əlamətdər hadisə olduğunu vurğulayıb. Ə. Ələkbərli çıxışında Ermənistən azərbaycanlıların qovulması, onların mədəni ərisinin dağıdılması, Qərbi Azərbaycan İcmasının, onun soləfi - 1898-cü ildə təsis edilmiş Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyətinin yaranma tarixi və fealiyyəti haqqında məlumat verib. Ümümüldüyün Həmşürlər Boynannaməsi və digər mübühmət beynəlxalq konvensiyalarla tanımış olan qayidə hüququnun icmanın fealiyyətinin əsas məqsədini təskil etdiyini bildirən İdarə Heyətinin sedri bu məqsədə dialoq yolu ilə çatmaq əzmində olduqlarını bildirib.

İcmə sedri özünü insan həqərətinin cəsdi adlandırıb. Bəzən qüvvələrin beynəlxalq hüquqla tanımış qayidə hüququnun kimə verilib-verilməcəyi ilə bağlı özlərinə "səlahiyyət" uydurdularına diqqət çəkər, belə iki standartla və ayrı-seçkilik cəhdələrinin yolverilməz olduğunu söyləyib. "Ermənistən hərəkətləri bəzən ölkədəki azərbaycanlıların öz at-a-baba yurdlarından qovulmaları ilə nəticələnən. Nöticədə bu gün Ermənistəndə bir nəfər də olınsa azərbaycanlı qalmayıb", deyən Ə. Ələkbərli qeyd edib ki, Ermənistən qəbiristanlıqlarımızı, mə-

yib. O, Ermənistəndən didərgin salınmış azərbaycanlıların dinc yolla öz evlərinə qayıtmak tələblərinin Ermənistənə əzəzi bütövliyüt və suverenliyinə xələt getirən hal kimi qəleme verilməsinin yolverilməz olduğunu diqqət qatdır. İcmə sedri qayidə mosələsi üzrə Ermənistən hökuməti ilə birbaşa dialoqa hazır olduğunu bir daha bayan edib. Ermənistənə keçmişdən dərəcələrə qəymətli, düşmənliklərə və nüfəsi siyasetinə son verməyə, bölgədə yaranmış sülh imkanını lazıminca dəyərləndirməyə və qərbi azərbay-

vo bu əlaqələrin bölgədə sülh üçün böyük əhəmiyyət dasıdığını vurğulayıb.

Keçmiş münaqişənin Azərbaycan xalqı üçün ağır humanitar nəticələrinin xatırlanır qonaq, Ermənistəndən azərbaycanlıların qovulması və bəlkədəki Azərbaycan mədəni ərisinin dağıdılması təsəffüf qeyd edib. Z. Sıratkayın Ermənistəndən qovulmuş azərbaycanlıların İnsan Hüquqları üzrə Ümumiyyətində Bəyannaməsinin 13-cü bəndində uyğun olaraq öz evlərinə qayıtmak haqqı olduğunu vurğulayıb.

AK Parti sedrini müavini Azərbaycanın öz torpaqlarını azad etmesi ilə bölgədə davamlı sülh üçün olvərisi imkanı yaradırdı. Z. Sıratkay keçmişin agrılı sehifəsini qapadaraq, geləcəyə baxmaq zamanı gəldiyini qeyd edərək Azərbaycanın sülh səyərini dəstək ifadə edib.

Efiopia parlamentin deputati, xarici əlaqələr alt-komissiyasının sedri Təvəlik Abdullahi Əhməd öz çıxışında beynəlxalq aləmdən köçkünlük problemlərini, onun səbəbləri və məqyası haqqında düşüncələrini bəlli. Qaçqın düşmən azərbaycanlıların qayidə hüququna dəstək ifadə edən natiq, Azərbaycanın məcburi

köçkünlərinin qayidiyi və reinteqrasiyası sahəsində təcrübəsinin maraqlı kəsb etdiyini bildirib.

Beynəlxalq konfransın panel müzakirəsində çıxış edən Qərbi Azərbaycan İcmasının İdarə Heyəti sedrini müavini, millət vəkili Ramil Həsən söyləyib ki, Ermənistəndən qovulmuş azərbaycanlıların öz vətənlərinə geri qayıtmak hüquqlarını müdafiə etmək üçün kollektiv işin aparılması çox önemlidir. 1989-cu ildə soydaşlarımızın Ermənistəndən vətənlərinə geri qayıtmak hüquqlarını vurğulayıb.

"Agefähr Lüksemburq" jurnalının redaktoru Adelin Daniel A.Remi çıxışında bildirib ki, Qərbi Azərbaycanla bağlı məsələlər Qərb küləvi informasiya vəsitsələrindən obyektiv şəkildə işlənilməlidir. "Qarabağda ermənilərin keçirdiyi qanunsuz "seçkilər"ə Qərb dairələri tərəfindən hər hansı sərt münasibət göstəriləndən ibarət. Buna səbəb isə Qarabağ və ətraf rayonlarının işgal olunması idi. O qeyd edib ki, Qərbi Azərbaycan məsələsinin həlli dünyadakı oxşar problemlərlə bir yoldaşlığı məsələlərin surətdə qovulması nəticəsində yaradılmış Qərbi Azərbay-

gündəliyimiz ədalətə və sülhə sağılıyımıza səbəp olur. Buna səbəb isə təhlükəsizlikin vətənlərinə geri qayıtmak hüququmuzun təmİN olunmasıdır. İndiki hələ - Azərbaycanın Qarabağda terrorçuları zerorisləşdirilməsinin ardındından isə bu, daha real görünür. Azərbaycan hər zaman sülhün tərəfdarı qismində çıxış edir - qalib torəf olsa da, humanizm principlərinə əsaslanaraq mühərbi istəmədiyimizi öməçkirik.

İtalyalı professor Daniel Pommeri Vinçelli isə söyleyib ki, iki onilliklərə ərzində dünyada adambəsina düşən köçkünlərin sayına görə Azərbaycan ilk yerdən birini tuturdu. Buna səbəb isə Qarabağ və ətraf rayonlarının işgal olunması idi. O qeyd edib ki, Qərbi Azərbaycan məsələsinin həlli dünyadakı oxşar problemlərlə bir yoldaşlığı ola bilər: "Qərbi azərbaycanlılarla bağlı konfransda gələrən mən qızıyanları oldum. Amma bu konfrans tekke Azərbaycan üçün yox, qlobal əhəmiyyətli məsələlərə əsaslanaraq mühərbi istəmədiyimdir".

İtalyalı professor Daniel Pommeri Vinçelli isə söyleyib ki, iki onilliklərə ərzində dünyada adambəsina düşən köçkünlərin sayına görə Azərbaycan ilk yerdən birini tuturdu. Buna səbəb isə Qarabağ və ətraf rayonlarının işgal olunması idi. O qeyd edib ki, Qərbi Azərbaycan məsələsinin həlli dünyadakı oxşar problemlərlə bir yoldaşlığı ola bilər: "Qərbi azərbaycanlılarla bağlı konfransda gələrən mən qızıyanları oldum. Amma bu konfrans tekke Azərbaycan üçün yox, qlobal əhəmiyyətli məsələlərə əsaslanaraq mühərbi istəmədiyimdir".

Qeyd edib ki, konfransda Ermənistəndən azərbaycanlıların qovulması, beynəlxalq aləmdən köçkünlük problemləri, beynəlxalq hüquqda qayidəsində çətinliklər və uğurlar, müxtəlif regionlarda bəsədə vəzifələri vəzifələrini aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlər görəməlidir. "Sülh, konstruktiv əlaqə və sarsılmaz prinsiplər ilə bağlı olan

Nardar BAYRAMLI

Mühəribələrin yaratdığı reallıq - silah biznesi...

Statistik göstəricilər gələcək üçün neqativ yüklündür...

Dünyanın ən yüksək gələnləri iqtisadi mübadiləsindən birini öldürəcisi vasitələr - silahlar təşkil edir. Siyaseti iqtisadi uğurun proyeksiyası kimi xarakterizə edən ekspertlərin fikrincə, dünyada mühəribələrin, kataklizmlərin, qarışdurmaların yaşanmasını "ən çox arzulanınlardır" da məhz bu sahəyə "iqtisadi gol mənzəbə" kimi baxan güclərdir. Başqa sözə, dünyada atəşlənən hər bir silah, atılan hər bir bomba, partlayışlı hər bir mina son qoymuş həyatla ölçülür - götirdiyi gələr, yaratdığı iqtisadi üstünlük, qazandırılmış hər bir qazanc ilə ölçülür. Amma bu da bir qanunayğunluqdır - silahların əsas funksiyası müdafiə refleksinin artırılması ilə izah olunursa da, hücum edənlərin də məhz silahdan istifadə etməsinə unutmaq olmaz...

Qeyd edildiyi kimi, günümüzdə silah satışı ən gələnlər sahələrdən biri kimi dəyərləndirilir. Son açıqlanın statistikada göstərir ki, bu sahənin verdiyi "xeyir" yüz milyardlarla ölçülür.

ABŞ və Avropa şirkətlərində eniş...

2022-ci il bütövlükde mühəribə ilə kimi dəyərləndirilməsə də, Ukrayna - Rusiya qarışdırmasının nəticəsində sakit il kimi de "yadda qalmamışdır". Buna baxmayaraq, dünyanın 100 on böyük müdafiə şirkətinin silah və hərbi xidmət satışından əldə etdiyi ümumi gələr 2021-ci ilə müqayisədə 2022-ci ilə 3,5 faiz azalıb. Bu barədə Stokholm Beynəlxalq Səhər Araşdırmaçıları İnstitutunun (SIPRI) hesabatında deyilir. "Silah alveri" ilə məşğul olan şirkətlərin ümumi qazancı isə 597 milyard dollar təşkil edib. Analitiklər gələrlərin azalmasına ilk növbədə Amerika şirkətləri ilə bağlayırlar: reytinqdə yer alan 42 ABŞ şirkəti 2022-ci il-

də bir il əvvələ müqayisədə 7,9 faiz az qazanc əldə edib, ilk yüz-lüyə daxil olan Avropa şirkətlərinin isə yalnız yüzde 0,9 nisbətində cüzi artımı qeyd olunub.

Asiya və Okeaniyadakı silah istehsalçıları satışlarını daha sürətli - 3,1 faiz artırıblar. Ardıcıl ikinci ildə ki, ümumi illik gələnlərinin görə bu şirkətlər Avropadan sonra onqırıbları qabaqlayırlar. SIPRI-nin Hərbi Xorclər və Silah İstehsalçılarının tədqiqatçısı Xiao Liang bildirib ki, Çin, Hindistan, Yaponiya və Tayvan şirkətləri hökumətin hərbi modernlaşdırımıya davamlı investisiyalara rəsəd olub.

Ayarı-ayrı şirkətlər arasında gələr artımı rekordcusu "Bayraktar" pilotluq üçün aparatları istehsal edən Türkçənən təyyarə istehsalçı şirkəti olan Baykar. 2022-ci ildə gələrini təxminən iki dəfə artırıı Baykarın belə bir uğura imza atması isə SIPRI-nin baş tədqiqatçısı Diego Lopes da Silva belə izah edib: "Daha az texnoloji müərrikəbə möhsullar üzrə ixtisaslaşmış şirkətlər tələbatını artırmasına böyük olaraq istehsalıda həzər artırdılar. Buna misal olaraq Bayraktar TB-2 pilotluq üçün aparatının istehsalçısı olan Türkçənən Baykar şirkətini göstərmək olar. Baykar silah gələrləri 94 faiz artırdıdan sonra ilk dəfə olaraq ilk 100-lüyə

daxil oldu".

Baykarla yanaşı "Rheinmetall", "Hensoldt" və "Diehl" kimi şirkətlər də fərdi olaraq gələnlərinin 6 ilə 13 faiz arasında artırıb. Lakin "ThyssenKrupp" öksinə, 2022-ci ildə silah satışından bir il əvvələn nisbetən 16 faiz az qazanc əldə edib. SIPRI-nin 2022-ci il üçün ilk yüzlüyüne yələnək iki Rusiya şirkəti daxil olub - "Rostec" və "Birləşmiş Gəməqayırmış Korporasiyası". Tədqiqatçılar bunu Rusiya müdafiə seyəsəsinin qeyri-səffaflığı və mövcud məlumatların olmasına ilə olağənləndirir. Yuxarıda adıqlıkları iki şirkətin silah satışından əldə etdiyi ümumi gələr 2022-ci ildə 12 faiz azalıb.

Bəs silah satışının ümumi həcmi nə üçün 2022-ci ildə azaldı? Bu ki-

mi düşündürücü sual SIPRI bir neçə amillə izah edir. Əksər ABŞ və Avropa şirkətləri Ukrayna mühəribəsindən daha da artan işçi tələbatını ödəyə bilinməyib. Artan xorclər və tədarük zəncirinin pozulması isə istehsal gücünün zoifləməsinə yol açıb. Bundan oləvə, bir çox ölkələr yeni səfarişlərini ilin sonunda verdikləri üçün sıfırlaşdırıcı tədarükler arasında vaxt gecikməsi baş verib - bu da statistiki təsir göstərir. Hesabatda o da vurğulanır ki, şirkətlərin hədələrde yerinə yetirilməyən sıfarişlər və yeni müqavilələrin sayının köşkən artması da müşahidə olunur. Bu isə xaxın bir neçə ildə silah satışından global gələrlərin əhəmiyyəti dərcədə artıraq ehtimalı formalaşdırır. SIPRI-nin

2023-cü ildə həcm artacaq...

açıqlamasında o da bildirilir ki, bir çox silah şirkətləri yüksək intensivlikli döyüşlər üçün silah istehsalına keçidə çətinliklərlə üzülmələr. Bununla belə, yeni müqavilələr imzalanıb, xüsusunən 2023-cü ildə və ondan sonra illərdə gələrlərin artmasına səbəb olacağı gözənlənilən sursat tədarükü aktuallılaşır.

Mənzərə aydınlaşdır: silah satışının artırılması ilə bağlı proqnozlar qarşidakı dövrədə sülhün və təhlükəsizliyin dünənəyə həkin olacağı ehtimalı da aşağı salır. Yüz milyardlarla dollarlıq gəlir mənbəyi sayılan bu "ölüm mexanizmi"nin statistikası isə tövüsflər olsun ki, gələcək illərdə daha da artacaq...

S.İSMAYILZADƏ

"Ayakve" rədd edildi...

Xəbər verildiyi kimi, bir müdəddətli kimi, müzakirə predmetinə çevrilmiş "məşhur" qanun layihəsi Ermenistan parlamenti tərəfindən rədd edilib. Belə ki, parlament Qarabağın Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi tanınmasına görə cinayət məsuliyyətinin tətbiq edilməsi haqqında qanun layihəsinin plenar iclasın gündəliyinə daxil etməkdən imtina edib. Hakim "Mülli müqavilə" fraksiyasının 57 deputatı qarabağın eleyhinə, 26 müxalifəti deputat isə sonəndə lehino sərəvib. Bu barədə Ermenistan mötbəti məlumat yayıb.

Qeyd edək ki, layihə "Ayakve"

vətəndaş təşəbbüsünə məxsusdur. Bir neçə gün önce Ermenistan parlamenti Dövlət Hüquq Məsələləri Daimi Komissiyası Cinayət Məcəlləsinə Qarabağ əhalisinin öz müqəddəratını təyinətə hüquqdan və intiyyətinin nozərdə tutan qanunveriliyinə mövcud rəy vermişdi. Buna baxmayaraq, layihənin plenar iclasın gündəliyinə salınması nəzərdə tutulurdu.

Fransanın yeni müdaxiləsi...

Ümumiyyətə, belə bir qanun "gündəmə göləməsi" siyasi ekspertlər tərəfindən bir neçə istiqamət üzrə izah edilir. İlk növbədə,

bu layihə Ermenistanın siyasi dairələrinin yekdil fikri malik olmasına göstəricisi kimi ortaya çıxıb. Başqa sözə, son dövrlərdə aktuallaşan sülh və ya münasibələrin normallaşması məsesəsini yenidən "deaktiv etmək" üçün bəzi güclərə xidmət edən dairələr bu kim yollarla prosesə təsir göstərmək istəyib. Əslində, "qanun layihəsinin" müzakirəsinə tələb edənlərin kimliyi hər şeyi ortaya qoyur - bu layihənin plenar iclasa tövsiyə olunması tələbini iştirənlər Azərbaycanla sülh bağlanılmışının eleyhinə olan qüvvələr kimi təni müxätilin nümayəndələridir.

Məntiglə həmin dairələrə də prosesin inkişaf trayektoriyasını görür və bunun qarşısızlaşması proses olduğunu dərk edirlər. İndiki halda sadəcə proses uzatımda belə onların işinə yarar. Bu bir həqiqət ki, Azərbaycanın apardığı siyasi fealiyyət Cənubi Qafqaz regionuna müdaxilə etməyə çalışıbəzə xərici gücləri zərərsizləşdirib. Xüsusilə, son dövrlərdə fealiyyəti ilə seçilən Fransanın sülhün bağlanmasına maneqə töötəməsi yönündəki fealiyyəti, on azından indiki hal-

da bu müddətin uzadılmasına çalışması diqqətdən yayılmayıb. Rosmi Paris bir çox variantlara əl ataraq, hətta danışçılar prosesini Al müstəvəsində öz nəzarətindən almış nüyyütü nümayiş etdirərək həyata keçirməyə çalışıb. Amma bütün halarda bu özünü doğrultmayıb - Azərbaycan regionda davamlı sülhün formalasdırılması qotiyotutu ortaya qoyub.

Rosmi Parisin davranışları Ermenistan cəmiyyətində sülhə qarşıqıçılıq yaratmaq isteyinə dərzi özündən etdirib. Bu kimi işeyaramaz "layihələr" gəya Azərbaycan torpaqlarından könüllü şəkildə Ermenistana köçən ermənilər arasındada təbliğat formalasdırımdıq isteyin qüvvələrin istəkləri fiasko uğrahib. Son zamanlarda sosial şəbəkələrin erməni seqmentində, eləcə də xərici KİV-lerin Ermenistanda apardıqları sorğular bunu təsdiqleyir - Ermenistanın əhalisinin mütləq çoxluğu sülhün vacibliyini öncəşir, xüsusilə Fransanın apardığı təxribatçı hərəkətləri pişirib. Bu isə Rosmi Parisin Ermenistandakı spekulasiyalarının işə yaramamasına sərait yaradır.

İkitərəfli danışçılar yeni münaqişə axtaranların maraqlarına cavab vermir

Bu kimi təxribatçı "qanun layihəsi" in indiki zamanda gündəmə

Xərici güclərin Ermənistən parlamenti üzərində yeni oyunu baş tutmadı

götüriləsinin bir hədəfi də var - bu da, ölkələr arasında hazırkı müzakirə predmetləri üzrə razılıqların olda olunmasına mane olmaq niyyətidir. Bölli olduğunu kimi, noyabrın 30-da Azərbaycanın və Ermənistən dövlət sərhədinin delimitasiyası üzrə müvafiq Dövlət komissiyaları arasında növbəti görüşən tətbiq və növbəti görüşən keçirilməsinin tarixi və yerini işi qaydada müəyyən etmək barədə razılıqla galinmişdi. Eyni zamanda, komissiyalar arasında iclasların və təbliğat formalasdırımdıq isteyin qüvvələrin istəkləri fiasko uğrahib. Son zamanlarda sosial şəbəkələrin erməni seqmentində, eləcə də xərici KİV-lerin Ermenistanda apardıqları sorğular bunu təsdiqleyir - Ermenistanın əhalisinin mütləq çoxluğu sülhün vacibliyini öncəşir, xüsusilə Fransanın apardığı təxribatçı hərəkətləri pişirib. Bu isə Rosmi Parisin Ermenistandakı spekulasiyalarının işə yaramamasına sərait yaradır.

Bu kimi təxribatçı "qanun layihəsi" in indiki zamanda gündəmə

aranan qalxmasına şərait yarada bilər. İndiki halda sülhün imzalanması, kommunikasiyaların açılması, eməkdaşlıq platformalarının formalasdırılması daha çox rosni İrəvanın maraqlarına xidmət edir. Sülhün olda edilmiş onları siyasi-iqtisadi asılılıqdan xilas edə, müstəqil ölkə olmalarına sərait yarada bilər. Verilən açıqlamalar, səsləndirilən bayatlar isə göstərir ki, Ermənistən siyasi dairələri müəyyən mənəbu bu qənaətə gəlməkdir - onlar anlayırlar ki, Azərbaycanla sülh imzalanmasının onların yeganə nücatıdır. Eyni zamanda, Azərbaycanla razılığa galinmişsi, Cənubi Qafqazda davamlı sülhün reallaşmasına və tezliklə imzalanmasına götürüb çıxara bilən amillər kimi göstərilir. Bu təxribatçı "qanun layihəsi" isə yenidən Azərbaycanın ərazisi bütövlüyünü şübhə altına alan məqamları özündən eks etdirib - təbib olaraq, bu qanun layihəsinin qəbulu iki dövlət arasında danışçıların dayandırılmasına da şortlendirəcəkdir. Bu danışçılar mane olmaq isteyənlər dərklərə kimi, qarşılıqlı müvafiq komissiyaların keçirdikləri görüşlərin müsbət nəticələr verəməsi bu problemin

P.İSMAYILOV

Ağ ev Kiyevə yardımını niyə dayandırır?

Qərbin Ukraynaya verdiyi dəstək sona çatmaq üzərdir. Bundan önce bir neçə Avropa ölkəsi Kiyevə açıq maliyyə yardımını dayandırmaqla bağlı qərarını açıqlamışdı. İndi isə bu "cərgəyə" Birləşmiş Ştatlar da elə olunur. Belə ki, Ağ evin İdarəetmə və Büdcə Departamentinin rəhbəri Şələnda Yanq ABŞ-in bu ilin sonuna qədər Ukraynaya yardım üçün resurslarının tamamilə tükənəcəyi barədə xəbərdarlıq edib. Xərici KİV-lerin xəbərinə görə, o, bu barədə Konqresə məktub təqdim etdirdi. "Bizim bu vəziyyətin öhdəsindən gəlmək üçün sehri bir maliyyə qazancımız yoxdur. Pulumuz da, demək olar, vaxtimzdə tükənib", - o bildirib.

Bu ilin sonuna qədər...

Ukrayna bəyan etdi - dəstək dayandırılsın...

3 aydan sonra ikinci il tamam olacaq Rusiya-Ukrayna mühəribəsi yəni tarixin "qütbələr sa-vaşı" kimi xarakterizə olunur. Ukraynanı dəstəkləyən qlobal siyasetin "göy qanadı" məhz Kiyev üzərindən yeni regional realqlar yaratmaq fikrində idilər. Xüsusilə, ABŞ-in "can-fəşanlılıq" Rusyanın ümumi Avropa məkanından tam olaraq sıxışdırıla çıxarılmış, iqtisadi eməkdaşlığından minimal soviyyətə endirilməsi, enerji daşıyıcıları üzərində mübadilənin sonlandırılması özündə eks etdirirdi. Amma prosesin artıq ikinci ilə uzanması, eyni zamanda

Ostin Kiyeva niyə gəlməşdi?

Öslində prosesin inkişafını xronoloji ardıcılıqla dəyərləndirdikdə ortaya çıxan on əsaslı arqument ABŞ-in məsələnin həllinən uzanmasından keçirdiyi narahatlıqdır. Başqa sözə, ABŞ rəsmiləri, xüsusilə demokratlar Ukrayna probleminin iki il qədər uzanmasına etməyi möyələşdirməmişdilər. Vurğulduğu kimi, Qəzza məsələsinin yenidən alovlanması ise ABŞ-ı "iki canavarı" edib. Vəsinqətonun əsas diqqəti taraya yönəldirəcəyi ilə bağlı yekcincə münasibət sorğulənməsi təsdiqlenir. Tam əksinə, Ukraynadansı, İsrailə yardım etməyi da vəcib hesab edənlərin sayı gündəndən artıqdır. Məsələn, ABŞ Konqresinin Nümayəndələr Palatasının üzvü Marcori Taylor Qin Nümayəndələr Palatasının spikeri Maykl Consonun Ukraynaya yardım planını tənqid etdir. O sosial şəbəkələrdən bildirib ki, Ukrayna ABŞ-in 51-ci ştatı və NATO üzvü deyil: "Ukraynanı maliyyələşdirməyi dayandırıb". Qeyd edək ki, Nümayəndələr Palatasının spikeri Maykl Consonun planı ABŞ-in Ukraynaya dəstək xərclərini Amerika sərhədlərinin təhlükəsizliyini gücləndirmək üçün qanunvericiliyinə əlaqələndirməkdir. Bu qanunvericiliyin parlamentdəki ilkin müzakiroşu zamanı isə

Keskin fikir ayrınlıqları ortaya çıxmışdır. Senator Coş Houli bilirdi ki, ABŞ-in xərclərdəki

əsas rəqibi Çindir. "Ukrayna isə mənə elə golub ki, Avropana yerləşir. Nə üçün onlara avropalılar yox, ABŞ kömək etməlidir?", - deyə senator vurğulamışdır.

Qanun layihəsində Ukraynaya İsrailən qat-qat çox, yəni 14 milyard dollara qarşı 61 milyard dollar ayrılmış nozərdə tutulurdu. İndiki halda Şələnda Yanqın xəbərdarlığı Vaşinqətonun Kiyevi yavaş-yavaş ikinci plana keçiridiyi təsdiqleyən faktı çevrilməkdər...

İrəvanda ali təhsilli milli pedaqoji kadr hazırlığı (1920-1988)

1920-ci il noyabr ayının 20-də Ermənistanda sovet hakimiyəti qurulduğundan sonra başqa respublikalarda olduğu kimi, burada da məktəb və maarif məsələlərinin dövrün tələbinə görə yeni qaydalar əsasında təşkilinə başlanıldı. Köhnə tipli məktəblərin ləğv edilərək, yeni tipli sovet məktəblərinin açılması doğma dilimizdə təhsil ocaqları şəbəkəsinin genişlənməsinə və orada təhsil alan şagirdlərin sayının artmasına təkan verdi. Ermənistanda azərbaycanlı məktəblərinin yeni məzmunda təşkil olunması, təhsil ocaqları şəbəkəsinin genişlənməsi və idarə edilməsi ciddi çətinliklərlə üzləşdiyindən pedaqoji kadrların hazırlanması məsələsini ön plana çəkməşdi. Azərbaycanlı məktəblərini müəllim kadrları ile təmin etmək üçün ilk vaxtlarda 1922-1923-cü illərdə İrəvanda qısa müddətli və uzun müddətli pedaqoji hazırlıq kursları, 1924-cü ildə isə İrəvan Türk Pedagoji Texnikumu açılmışdır. Həyata keçirilən bu tədbirlərə baxmayaraq, hazırlanan pedaqoji kadrlar azərbaycanlı məktəblərinin ehtiyaçını ödəyə bilmirdilər. Ali təhsilli milli pedaqoji kadrlara isə böyük ehtiyac var idi. Azərbaycanlılardan fərqli olaraq ermənilər üçün 1921-ci ildə İrəvan Dövlət Universiteti açılmışdı ki, onun da nəzdində erməni məktəblərini ali təhsilli müəllim kadrlarla təmin etmək üçün pedaqoji fakültə fəaliyyət göstərirdi. Həmin pedaqoji fakültə erməni məktəblərinin ali təhsilli müəllim kadrlarına olan tələbatını müəyyən qədər

ödəyirdi. İrəvan Dövlət Universitetinin nəzdində azərbaycanlı məktəbləri üçün ali təhsilli müəllim kadrları hazırlayan beş bir pedaqoji fakültənin yaradılmasını Ermənistən KP MK-nin yanında “Azsayı xalqlar şöbəsi”nin müdürü Bala Əfəndiyev və Ermənistən Xalq Maarif Komissarlığı yanında fəaliyyət göstərən “Azsayı xalqlar bürosu”nun rəhbəri Mehdi Kazımov erməni şovinist dairələri qarşısında dəfələrlə təkli etsələr də, bu məsələ bolşevik cildinə girmiş erməni-daşnak dövlət strukturları tərəfindən qəbul edilməmişdir. Hətta 1930-cu illərdə Ermənistanda fəaliyyət göstərən ali məktəblərin nəzdində azərbaycanlı şöbələrinin açılması nəzərdə tutulsa da, erməni şovinist dairələri tərəfindən bu məsələlər öz həllini tapmamışdır. 1934-cü ildə İrəvan Dövlət Universitetinin pedaqoji fakültəsinin bazasında erməni məktəbləri üçün ali təhsilli müəllim kadrları hazırlayan İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutu təşkil edildi. Erməni şovinizminin yaratdığı bütün maneələrə baxmayaraq, azərbaycanlı ziyalıların milli və siyasi iradəsi sayəsində anadilli məktəblərimiz üçün ali təhsilli pedaqoji kadrlar hazırlanması istiqamətində bir sıra uğurlu addımlar atıldı. Bu baxımdan 1935-ci ildə Gümrüdə və Dilicanda təşkil edilmiş İkiillik Müəllimlər İnstitutu azərbaycanlı məktəbləri üçün ali təhsilli pedaqoji kadrların hazırlanmasında böyük uğurlar qazana bilməsə də, müəyyən qədər rol oynamışdır. 1943-cü ildə Gümru İkiillik Qiyyabi İnstitutunun azərbaycanlı bölməsini 31 nəfər bitirmişdir ki, onlar da müxtəlif bölgələrdəki məktəblərə müəllim göndərilmişdir. Amma bütün bunlara baxmayaraq, azərbaycanlı məktəblərində ali təhsilli pedaqoji kadrlara olan tələbat daha çox idi. Hətta İkiillik Qiyyabi Pedaqoji institutlarının azərbaycanlı bölməsində dərs demek üçün milli pedaqoji kadrlar çatışmındı. Gümrüdə təşkil edilmiş İkiillik Qiyyabi Pedaqoji İnstitutda Bakıdan dəvət edilmiş professorlardan Əhməd Seyidov pedaqogikadan, Muxtar Qasımov marksizm-leninizmdən, Məmmədəğa Şirəliyev Azərbaycan dilindən, Məzahir Abbasov isə psixologiyadan dərs deyirdilər. 1930-cu ildə dövlətin maarif siyasetinin qarşısında duran yeddi illik təhsil sisteminin tətbiqi və məktəblərin ixtisaslı müəllim kadrları ilə təmin edilməsi qoyulduğundan pedaqoji institut və universitetlərin pedaqoji təməyülli fakültələrində hazırlanmış müəllim kadrları tələbatı ödəyə bilmirdi. Ona görə də bütün İttifaqın müxtəlif şəhərlərində İkiillik Müəllimlər İnstitutun təsis edilməsi məqsədə uyğun sayılır. Bu baxımdan, 1937-ci ildə İrəvanda İkiillik Müəllimlər İnstitutu təsis edilərək fəaliyyət göstərirdi. Həmin ildə İrəvan İkiillik Müəllimlər İnstitutunun nəzdində 40 nəfərlik azərbaycanlı şöbəsi açılmışdır. Azərbaycanlı şöbəsinə qəbul olmaq üçün ilk ildə 83 ərizə daxil olmuşdur. Onlardan cəmi 34 nəfər tələbə adını qazana bilmüşdir ki, onlardan da 18 nəfəri əyani, 16 nəfəri isə gündüzlər müəllimlik etməkə axşam növbəsində təhsil alırlılar. Təhsil alanlardan 5 nəfəri qadın idi. Burada da Azərbaycandan dəvət edilmiş müəllimlər dərs deyirdilər. Erməni şovinist dairələri tərəfindən məkrli şəkildə qısa müddətdə fəaliyyəti dayandırılan İkiillik Müəllimlər İnstitutunun azərbaycanlı bölməsi milli pedaqoji kadrlarının hazırlanması sahəsində uğur qazana bilmə

1936-cı il yanvar ayının 27-də İrəvan Dövlət Qiyyabi Pedaqoji İnstitutunun azərbaycanlı şöbəsinin açılması milli məktəblərimizin ali təhsilli pedaqoji kadrlarla təmin edilməsində müəyyən irəliləyiş yaratmışdır. Həmin dövrdə hər yerde olduğu kimi, İrəvanda da qiyyabi təhsil müəssisələri müəllimlərin ixtisasını artırmaq sahəsində çox böyük rol oynamışdır. Ermənistanda azərbaycanlı müəllim və gənclərə ali təhsil vermək kimi məsul vəzifə yalnız İrəvan Dövlət Qiyyabi Pedaqoji İnstitutunun üzəri-

nə düşürdü. Burada təhsil müddəti beş il idi. İrəvan Dövlət Qiyabi Pedaqoji İnstitutunda ədəbiyyat, coğrafiya, fizika və tarix ixtisasları üzrə ali təhsilli pedaqoji kadrlar hazırlanırdı. Burada kifayət qədər pedaqoji ustalığa malik, İrəvanda tanınmış ən yaxşı azərbaycanlı müəllimlər dərs deyirdilər. Sonralar uzun müddət Azərbaycan Pedaqoji Universitetinin professoru vəzifəsində çalışmış Nəzər Paşayev 1936-1939-cu illərdə həm İrəvan Azərbaycanlı Pedaqoji Texnikumunda, eyni zamanda İrəvan Dövlət Qiyabi Pedaqoji İnstitutunda tarix fənnini tədris etmişdir. İrəvanın tanınmış maarif xadimlərindən olan Bəhlul Yusifov 1937-cı ildən 1943-cü ilə kimi, tanınmış yazıçı Müzəffər Nəsirli isə 1936-ci ildən 1941-ci ilə qədər həmin təhsil ocağında dərs demiş, al təhsilli milli pedaqoji kadrların hazırlanmasında böyük rol oynamışdır. Həmin müəllimlər, eyni zamanda, İrəvan Azərbaycanlı Pedaqoji Texnikumunda və Ali Partiya məktəbində də dərs deyirdilər. İrəvan Dövlət Qiyabi Pedaqoji İnstitutunun ilk məzunları arasında vaxtilə Amasiya rayonun maarif şöbəsinin müdürü olmuş Həbib Əkbərov, İbrahim Məhəmmədov, Müslüm Cəfərov, Babaxan Kərimov, Lətif Hüseynov, Həmid Hümbətov, Əkbər Süleymanov və başqları vardır. Bu fədakar müəllimlərin Qərbi Azərbaycanda milli maarifçilik mühitinin inkişafındakı müstəsna xidmətləri bu gün də böyük minnətdarlıqla və ehtiramla yad edilir.

Bütün azərbaycanlı təhsil müəssisələrində mövcud olan problemlər İrəvan Dövlət Qiyabi Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsində də mövcud idi. Belə ki, tələbələrin lazımi tədris materialları və mədən xidmətlərin təmin edilməməsi - bütün bular tədrisin yüksək səviyyədə qurulmasına, keyfiyyətinə mənfi təsir göstərməyə bildi. Erməni şovinistlərinin bütün sahələrdə azərbaycanlılara qarşı yürütüdüyü məkrli siyaset burada da özünü qabarıl şəkildə göstərirdi. 1944-cü ildə İrəvan Dövlət Qiyabi Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin müdürü vəzifəsinə sonralar uzun müddət API-də professor və dekan vəzifələrində çalışmış Fərhad Qulam oğlu Fərhadov təyin edilmişdir. Şübhəsiz, onun yüksək peşəkar hazırlığı, pedaqoji təcrübəsi, dərin nəzəri biliyə və təşkilatçılıq qabiliyyətinə malik olması institutun Azərbaycan şöbəsinin səmərəli fəaliyyət göstərməsinə müsbət təsir göstərmişdir. İnstitutun Azərbaycan şöbəsinə Ermənistandan azərbaycanlılar yaşayan bütün bölgelərindən - Amasiya, Megri, Basarkeçər, Zəngibasar, Vedibasar, Qafan və s. rayonlardan tələbə qəbul edildi. Amma buna baxmayaraq, İrəvan Dövlət Qiyabi Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsi erməni şovinizmi əhatəsində çox çətin bir şəraitdə fəaliyyət göstərirdi. Bir sıra çətinliklər və problemlər üzündən 1945/1946-ci tədris ilinin yay imtahan sessiyasında 250 nəfər tələbədən yalnız 107 nəfəri iştirak edə bilmışdır. Araşdırmalardan məlum olur ki, uzaq bölgələrdən gəlmış həmin 107 nəfər azərbaycanlı tələbə yay sessiyası müddətində ya-taqxana, lazımi şərait və vəsaitlərlə təmin edilməmişdi. 143 nəfər tələbənin isə yay imtahan sessiyasında iştirak edə bilməməsi maddi və digər problemlərlə bağlı olmuşdur. Erməni şovinizmi əhatəsində institutun Azərbaycan şöbəsinin üzləşdiyi bir sıra problemlərə və çətinliklərə baxmayaraq, fəaliyyətini uğurla davam etdirirdi. Əvvəlk

İşləyiyətini uğurla davam etdirirdi. Əvvəl tədris ilinə nisbətən 1948-ci tədris ilinin göstəricilərinin daha uğurlu olduğu haqqında məlumatlar bunu bir daha sübut edir. Belə ki, bu uğurlu göstəricilərin əldə olunması tələbələrin 1948-ci tədris ilinə kimi lazımı vəsaitlərlə, ədəbiyyatla daha yaxşı təmin edilmələri ilə bağlıdır. 1948-ci tədris ilinin yanvar ayının birinci yarısında institutun Azərbaycan şöbəsinin tələbələrinin qış imtahan sessiyasında mütəşəkkil iştirak və yüksək bilik nümayiş etdirərək uğurlu nəticələr əldə etmələri də bunu bir daha təsdiq edir. 1948-ci tədris ilinin qış imtahan sessiyasında iştirak edən 200 tələbədən 10 nəfəri qeyri-qənaətbəxş qiymət almışdır. Cəmi 12 gün davam edən qış imtahan sessiyasında iştirak edən tələbələrin 95 faizi təhsil işçiləri idi. Qərbi Azərbaycanda qabaqcıl təhsil işçiləri kimi tanınan Tapdıq Əmiraslanov, Həsən Şəkərəliyev, Qadir Məmmədov, Tapdıq Novruzov, Eyvaz Eyvazov, Məhərrəm Nəsirov və başqları 1948-ci tədris ilinin qış imtahan sessiyasını uğurla başa vurmuş və əlaçı tələbə adını qazanmışdır. İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun bolşevik cildinə bürünmüs daşnak rəhbərliyi 1948-ci ildə Azərbaycan şöbəsinin coğrafiya fakültəsinin bağlanması haqqında qərar qəbul edir. İnstitutun Azərbaycan şöbəsinin rəhbərliyi və tələbələr həmin fakültənin bağlanmasına öz etirazlarını bildirilsələr də, buna nail ola bilməmişdir. Sübhən əlinə qazanılmış adı bilməmişdir.

lər. Şübhəsiz ki, erməni şovinist dairələrinin atlığı bu məqsədönlü addım İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin qısa zamanda bağlanması, yaxud da deportasiyasına zəmin hazırlamaqdan ibarət idi.

Azərbaycanlı məktəblərini ali təhsilli müəllim kadrları ilə təmin etmək üçün 1934-cü ildə yaradılmış İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun nəzdində 1945-ci ildə Azərbaycan şöbəsi təşkil edilir və Zaman Vəliyev həmin şöbənin müdürü təyin edilir. İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutun,

Azerbaycan şöbəsində dil və ədəbiyyat, tarix, coğrafiya, fizika-riyaziyyat ixtisasları üzrə fakültələr fəaliyyət göstərmişdir. 1945-ci ildə instituta ilk tələbə qəbulunun həyata keçirilməsi işində həmin dövrdə Zəngibasar rayon partiya komitəsinin birinci katibi olmuş Rza Rzayevin, Vedibasar rayon partiya komitəsinin birinci katibi işləmiş Əli Məmmədovun və başqa ziyalılarının böyük rolu olmuşdur. Belə ki, onların ciddi səyi sayəsində Vedibasar rayonundan 21, Zəngibasar rayonundan isə 20 nəfər pedaqoji instituta qəbul olunmaq üçün ərizə vermişdir. İrəvan Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinə ilk qəbul imtahanlarının vaxtı 1945-ci il sentyabr ayının 10-dək davam etmiş, dərslər isə sentyabr ayının 17-də başlamışdır. 1946-ci ildə isə institutun Azərbaycan şöbəsinə mövcud ixtisasla üzrə 120 nəfər tələbə qəbul edilmişdir. Həmin ixtisaslar üzrə İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutu ilə Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu arasında bağlanmış müqaviləyə əsasən Bakıdan 17 müəllim dəvət olunmuşdur. İrəvanda ali təhsil müəssisələrinin Azərbaycan şöbələrinin elmi-pedaqoji kadr potensialını artırmaq məqsədilə aspiranturada tarix, dil-ədəbiyyat, coğrafiya, riyaziyyat, fizika və pedaqoji ixtisaslar üzrə 6 yer verilmişdir. Onlar Bakı, Moskva və digər şəhərlərə elmi axtarışlar məqsədilə ezam edilirdilər. Sözsüz ki, İrəvanda ali təhsil müəssisələrində müxtəlif fənlər üzrə dərs demək üçün yerli azerbaycanlı kadr çatışmazlığı bir tərəfdən 1918-1920-ci illərdə ermənilərin soydaşlarımıza qarşı tövətdikləri soyqırımla baglı idisə, digər tərəfdən isə "dinc" dövr adlandırdığımız vaxtlarda azərbaycanlılara və xüsusilə də milli ziyalılarımıza qarşı qərəzlə şəkildə həyata keçirdikləri repressiyalarla bağlı idi.

İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsində təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsində, tələbələrin üzləşdiy problemlərin, çətinliklərin aradan qaldırılmasında şöbənin müdürü Zaman Vəliyevin, ilk partiya təşkilatının katibi İsmayıllı Şükürzadənin ve partiya təşkilatının ikinci katibi Bilal Hüseynovun da böyük xidmətləri olmuşdur.

İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunda şai və yazıçılarla vaxtaşırı görüşlər keçirilirdi. 1946-ci ildə Səməd Vurğun, Mirvarid Dilbazi, Nigar Rəfibəyli ilə keçirilən görüşlər tələbələrə xoş təsir bağışlamışdır.

Qeyd etdiyimiz kimi, İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun 4 fakültəsində Azərbaycan bölməsi var idi: dil-ədəbiyyat, fizika-riyaziyyat, tarix və coğrafiya. İnstitutun nəzdində Azərbaycan şöbəsinin təşkil edilməsini təhsil ocağının şovinist rəhbərliyi heç cür həzm edə bilmirdi. Yenice yaranmış Azərbaycan şöbəsinin 2 illik fəaliyyətini araşdırmaq üçün İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun direktoru Ağuzümtsyanyın əmri əsasında professor Şavarşyanın sədrliliyi ilə komissiya təşkil edilir. 1947-ci il iyun ayının 22-də İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Elmi şurasının iclasında komissiyanın təklifi əsasında təhsil müddəti il olmaqla Azərbaycan şöbəsinin dekanlıqlarını birləşdirib, dekan müavinlərini azərbaycanlılardan təyin etmək haqqında qərar qəbul edilir. 1948-ci ildə İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutuna Xaçatur Abovyanın adı verilir. Cəmi üç il fəaliyyət göstərən İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin əsaslı buraxılışı olmamışdır.

SSRI Nazirler Sovetinin 25 dekabr 1947-ci il ve 10 mart 1948-ci il tarixli qərarı ilə 100 mindən artıq azərbaycanlı öz tarixi torpaqlarından deportasiya edildi. 1948-ci ildə azərbaycanlı əhalinin köçürülməsi ilə yanaşı, o cümlədən milli məktəblərimiz üçün pedaqoji kadrlar hazırlayan İrəvan Azərbaycanlı Pedaqoji Texnikumu və İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsi də deportasiyaya məruz qaldı. İrəvan Azərbaycanlı Pedaqoji Texnikumu Azərbaycanın Xanlar rayonuna, İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsi isə Bakı şəhərinə, indiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin müvafiq fakültələrinə köçürüldü. Sonralar Azərbaycan elminin inkişafına öz töhfələrini vermiş, AMEA-nın müxbir üzvü Zərifə Budagova, professor Bağır Bağırov, fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, dosent Qasim Mustafayev, uzun müddət “Azərbaycan məktəbi” jurnalının baş redaktoru olmuş, filologiya elmləri namizədi Zəhra Əliyeva, ictimai xadim Qadir İsmayıllı zədə, maarif xadimi, Əməkdar müəllim Nurəddin İbrahimov, onlarla tələbə təhsillərini indiki Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində davam etdirməli oldular.

SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947-ci il ve 10 mart 1948-ci il tarixli məlum qərarları ilə 100 min azərbaycanlı öz tarixi torpaqlarından deportasiya edilməli idi. Amma Ermənistanın şovinist hakimiyətə bu əlverişli “tarixi” şəraitdən istifadə edərək deportasiyaya məruz qalan azərbaycanlıların sayını 150 minə çatdırı bilmişdi. 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlı əhalini yanaşı, onlara məxsus olan bir sıra mədəni maarif ocaqları da deportasiyaya məruz qalmışdı. İrəvanda fəaliyyət göstərən azərbaycanlı qadınlar klubunun, azərbaycanlı qızlar məktəbinin, Azərbaycan teatrının, Ermənistan Şura Yazıçıları Cəmiyyətinin nəzdində yaradılmış Türk yazarlar bölməsi və bir sıra ümumtəhsil məktəblərinin də fəaliyyəti dayandırıldı. O cümlədən, İrəvan

Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsi də deportasiyaya məruz qaldı. II Dünya müharibəsindən sonra azərbaycanlıların öz doğma torpaqlarından kütləvi deportasiyası ermənilərin xalqımıza qarşı həyata keçirdiyi siyasetin ən müdhiş nəticəsi idi.

seynov, Qənbər Hüseynov və başqalarının böyük əməyi olmuşdur. Adlarını qeyd etdiyimiz bu görkəmli ziyalılar müxtəlif illərdə institutun Azərbaycan şöbəsində ayrı-ayrı ixtisasların ən mühüm məsələləri ilə bağlı mühəhəzirələr oxumuşlar. Mütəxəssis hazırlığının keyfiyyətini yüksəltmək məqsədilə bu görkəmli ziyalıların dediyi mühəhəzirələr bu gün də tələbələrin yaddaşından silinməmişdir.

Filologiya elmləri doktoru, professor Fərhad Fərhədov, iqtisad elmləri doktoru, professor Rəhim Allahverdiyev, tarix elmləri doktorları, professorlar Mehdi Erivanski, tarix elmləri namizədləri İsmayıł Şükürzadə və Bəhlul Yusifovun da elmi-pedaqoji fəaliyyətləri institutun Azərbaycan şöbəsi ilə sıx bağlı olmuş, yüksək ixtisaslı milli pedaqoji kadrların hazırlanmasında böyük fəaliyyət göstərmişdir.

İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsində elm, ədəbiyyat və mədəniyyət xadimləri ilə keçirilən görüşlər tələbələrə xoş təsir bağışlamalı yanaşı, onların dünya görüşünün formallaşmasında böyük rol oynayırdı. 1967-ci ildə Azərbaycanın müxtəlif elm və tehsil müəssisələrində çalışan alımların tarix elmləri doktoru, professor İosif Striqunov, AMEA-nın Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun şöbə müdürü, filologiya elmləri namizədi Mirəli Seyidov, tarix elmləri namizədləri Süleyman Məmmədov, Oktay Əfəndiyev və başqalarının İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin müəllim və tələbələri ilə görüşləri çox maraqlı keçmiş, kollektivə böyük təsir bağışlamışdı. Mirəli Seyidov çalışdığı institutun fəaliyyəti və üzərində işlədiyi “Əxilik”, Oktay Əfəndiyev uzun illər Şah İsmayııl Xətai haqqında apardığı tədqiqatlar, Süleyman Məmmədov Böyük Oktyabra həsr edilmiş əsərlər və qarşısındakı yaradıcılıq fəaliyyəti barədə çıxışlar etmişlər.

İnstitutun Azərbaycan şöbəsinin tədrisin təşkilindəki uğurları, eyni zamanda, elmi işlərin də daha yüksək səviyyədə qurulmasına real imkan yaradırdı. Bunun da nəticəsində institutun Azərbaycan şöbəsində aparılan elmi-tədqiqat işləri tədricən genişlənirdi. 1966-cı ildə İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan dili və ədəbiyati kafedrasının ilk dəfə hazırladığı "Elmi əsərlər" adlı məqalələr toplusu nəşr olunmuşdur ki, burada da filologiya elmləri namizədləri, dosentlər, Lətif Hüseynzadənin, Əkbər İrəvanlının və müəllimlərdən Əli Dalqılıcovun məqalələri öz əksini tapmışdır.

1970-ci illərdə İrəvan Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin elmi-pedaqoji fəaliyyətinin ən ahəngdar və məhsuldar illəri olmuşdur. Belə ki, bir sıra kafedralarda azərbaycanlı müəllimlərin elmi-tədqiqat əsərləri nəşr edilmiş, bir neçə disertasiyalar müdafiə edilmişdir. 1969-cu ildə Mehdi Həsənov, 1972-ci ildə İsrafil Məmmədov, 1974-cü ildə Məsim Məmmədov və Sabir Səfərov, 1982-ci ildə Məhərrəm Hüseynov uğurla müdafiə etmişdilər.

İrəvan Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin fəaliyyət göstərdiyi 28 il ərzində yüzlərlə məzun təhsil sahəsində fədakarcasına çalışmış, elmin, mədəniyyətin inkişafına öz önəmlü töhfələrini vermişlər. Pedaqoji İnstitutun Azərbaycan şöbəsinin adlı-sanlı məzunları arasında AMEA-nın müxbir üzvü Zərifə Budaqovanın, filologiya elmləri doktorları Bağır Bağırovun, İsrafil Abbasovun, İbrahim Bayramovun, Rüfət Hüseynzadənin, tarix elmləri doktoru, professor Hüseyin Əmirovun, filologiya elmləri namizədləri dosent Mehdi Həsənov, dosent Aidə Salahova, dosent Zəhra Əliyeva, uzun müddət İrvanda azərbaycanlı qızlar məktəbinin direktoru işləmiş, keçmiş SSRİ Ali Sovetinin deputati olmuş, maarif xadimi Rəziya Abdullayeva, şair Əli Vəkil, Xalq artistləri Mübariz Tağıyev, Elmira İsmayılova, jurnalist-şair Nəsib Qaramanlı, tanınmış yazar Kamil Məmmədov və başqalarının adları vardır. Uzun müddət Ermənistanda Maarif Nazirliyində azərbaycanlı məktəblər üzrə inspektor vəzifəsində çalışmış Əməkdar müəllim Nureddin İbrahimov da İrəvan Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsinin yetirmələrindəndir.

Qərbi Azərbaycanda azərbaycanlı məktəblərinin ali təhsilli pedaqoji kadrlarla təmin edilməsində mühüm rol oynamış və orada yaşayan azərbaycanlıların ali təhsil aldığı-İrəvan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Azərbaycan şöbəsi 1988-ci ildə Ermənistandan azərbaycanlıların kütləvi şəkildə köçürülməsi zamanı məcburi olaraq öz fəaliyyətini dayandırıldı.

Cəlal ALLAHVERDİYEV
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Yeganə BAYRAMOVA

Bu gün rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramıdır. Artıq 17 ildər ki, Prezident İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamla hər il 6 dekabr rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı kimi respublika ictimaliyəti tərəfindən geniş qeyd olunur. Azərbaycan rabitəsi zəngin tarixi köklərə malikdir. Belə ki, Qazan xan hələ 1303-cü ildə Hülakülər dövlətinə iqtisadi və siyasi böhrəndən qurtarmış üçün poçt rabitəsi ilə islahatlar hayata keçirib. 1501-ci ildə Şah

İsmayıll Xətai poçt rabitəsinin dövlət səviyyəsində təşkilinin temolunu qoyub. 1881-ci il dekabrın 6-da iso "Nobel qardaşları cəmiyyəti" tərəfindən Azərbaycanda rəsmi olaraq ilk telefon xətti istismara verilib. Beləliklə, 19-cu əsrin sonları, 20-ci əsrin əvvəllərində Bakıda neft sənayesi ilə bərabər telefon rabitəsi da inkişaf edib, o dövr üçün geniş telefon şəbəkisi yaradılıb.

Azərbaycanda rabitənin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağdır. Ulu öndərin respublikaya rəhbərliyinin birinci mərhələsinə əhatə edən həmin dövrdə rabitənin inkişafı üzrə bir sira

"Yeni Azərbaycan" qəzetinə abuna olmaq istəyənlər aşağıdakı yayım şirkətləri ilə əlaqə saxlaya bilərlər:

Azerpocht Poçtdaşma Mərkəzi - 0125984955,
0552004544
Azermətbuat ASC - 0124411991, 0124404694
Səma MMC - 0125940252, 0503336969
Pressinform MMC - 0703400100, 0504560835
Qaya MMC - 0125667780, 0502352343
Qasid MMC - 0124931406, 0124938343
F.S.Ruhid Hüseynov - 0124349301, 0505357898

"Türkistan Media Group" MMC -
050 241-48-23
"Region Press" MMC - 055 316-79-01
Ziya LTD - 0124977696, 0503067744
01.01.2024-cü il tarixdən etibarən qəzetin qiyməti 0,60 AZN təskil edəcək.
6 aylıq abuna - 79,20 AZN
12 aylıq abuna - 158,40 AZN

Rabitə və texnologiya işçilərinin bayramıdır!

mühüm qərarlar qəbul edilib. Həmin illerde poçt, teleqraf və teleradio programlarının yayımı inkişaf etdirilib. Bakıda Dəmir yolu yaxşılaşdırmaq, Rabitə evi, onlara rayon mərkəzində rabitə qoşqlarının və respublikaya üzrə yüzlər poçt səbəsi binasının inşası məhz həmin dövrdə təsadüf edir.

Azərbaycan müstəqillik qazanandan sonra da Heydər Əliyev rabitə sahəsinə xüsusi diqqət göstərib. Onun diqqəti nəticəsində ölkə iqtisadiyyatında ilk xarici investisiyalar məhz telekomunikasiya sahəsinə qoyulub.

Azərbaycanda rabitənin inkişafı ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağdır. Ulu öndərin respublikaya rəhbərliyinin birinci mərhələsinə əhatə edən həmin dövrdə rabitənin inkişafı üzrə bir sira

müddətdə respublikada informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) sahəsində reallaşdırılan siyaset məhz bu strategiyanın üzərində qurulub.

Sürətli inkişaf edən yeni texnologiyaların bir-birini əvəzlədiyi müasir dövrdə isə bu tərəqqi Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha geniş vüset alıb. 2005-ci ildə "Telekomunikasiya haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul olunub. "Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair 2014-2020-ci illər üçün Milli Strategiya"

təsdiq edilib. Milli Strategiyanın icrasını təmin etmək məqsədi "Azərbaycan Respublikasında informasiya cəmiyyətinin inkişafına dair Milli Strategiyanın hökəti keçirilməsi üzrə 2016-2020-ci illər üçün Dövlət Programı" hazırlanıb, İnformasiya Texnologiyalarının inkişafı Dövlət Fondu, Yüksek Texnologiyalar Parkı yaradılmalıdır.

2006-ci ildə "Rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsi işçilərinin peşə bayramı" təsis edilmiş haqqında

da" dövlət başçısının sərəncam imzalaması və sorancoman uyğun olaraq hər il dekabrın 6-nın bu sahədə çalışanların peşə bayramı günü kimi təsis edilmişə göstərilən dövlət qayğısının da bir təzahürü idi. Görülən işlərin nəticəsidir ki, Azərbaycan İKT-nin inkişaf göstəricilərinə görə inkişaf etməkdə olan ölkələrə inkişaf etmiş ölkələr arasında qiymətləndirilir.

Bu gün hər bir rabitəçi ölkəmizdə yüksək texnologiyalar sahəsinin inkişafı üçün çalışır. Ölkə başçısının rəhbərliyi ilə sahə üzrə bu amal uğrunda fəaliyyət göstərən hər kəs uğurlar arzu edir. Rabitə və yüksək texnologiyalar sahəsi işçilərinin peşə bayramları münasibələr qəldən təbrik edir!

ən inkişaf etmiş ölkələrində də donorlar ürək transplantaşiyası gözləyən xəstələrin sadəcə 5 faizi kifayət edir. Çünkü ancət beyni ölümü olan xəstələrdən ürək köçürülmüş bilərik. Ona görə də, ürək-damar cərrahiyəsi, tibb elmi bunnarla alternativlər axtarır və bu alternativlərdən ən onəmlisi də "süni ürək" köçürülməsi əməliyyatıdır".

Beyin ölümü diaqnozu zamanında qeyd olmalıdır

Həkim sözlərinə görə, 10 ildən çoxdur ki, ölkəmizdə ürək transplantaşiyası həyata keçirilmək üçün hər sərait var: "Yerli xəstəxanaların maddi-texniki şəraiti də, qanunvericilik də, həkimlərin səviyyəsi də, buna tam imkan verir. Əməliyyatın bu illər ərzində ümumiyyətlə icra olunmamasının tək sabobi donor problemdir. Qeyd etdiyim kimi, transplantaşiyani həyata keçirmək üçün beyni ölümü keçirən, lakin reanimasiya şəraitində ürəyi fəaliyyətdə olan insanın ürəyindən istifadə olunmalıdır. Lakin bu gün kimi doğması beyni ölümü keçirən heç bir insan onun ürək və ya digər organlarının götürülməsinə icazə verməyib. Həkim tərəfindən beyni ölümü diaqnozu zamanında qeyd olmalıdır. Bundan başqa, xaxını beyni ölümü keçirən şəxs əmin olmalıdır ki, doğmasının geri dönüşü yoxdur".

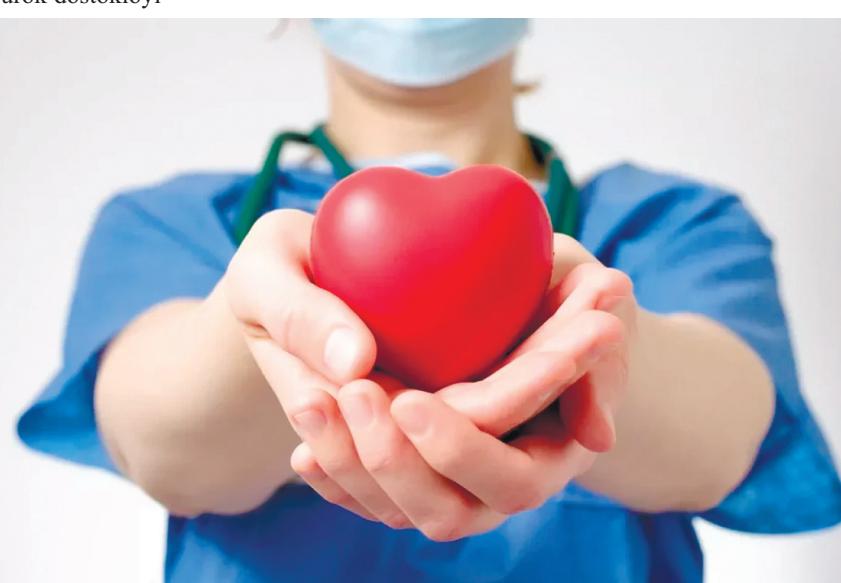
müddətdə L.Vaşkanskini ürəyi normal işləyib.

1970-ci illərdə ürək transplantaşiyası sahəsində böyük uğurlar oldu. Cərrah K.Barnard da feal ixtirak etdiyi tedqiqatlarda yeni metodlar kəşf edilib. Həmin illərdə ürək köçü-

Həkim-kardioloq Elşən Mehdiyev "Yeni Azərbaycan" aqıqlamasında bildirib ki, Azərbaycanda orqan transplantaşiyası ilə bağlı qanunvericilik 1999-cu ildə təsdiq olunub. Onun sözlərinə görə, ölkəmizdə böyük, qaraciyər köçürülmələri uğurla həyata keçirilir: "Ürək transplantaşiyasının həyata keçiriləməsi üçün meyitdən orqan köçürülməsinə ehtiyac var. Çünkü cüt olan orqanlardan və ya hissəvi köçürülməsi mümkün olan organları - qaraciyər, böyük kimi organları canlı donorlardan götürüb köçürə bilirik. Amma ürək və ya başqa tək olan organların köçürülməsi üçün beyni ölümü diaqnozu təsdiqlənməsi olan xəstələrə ehtiyacımız var".

Donorlar xəstələrin 5 faizindən kifayət edir

Kardioloq qeyd edib ki, dünyada ürək transplantaşiyasının müəyyən məhdudiyyətləri var. Burada ən başlıca məhdudiyyət donor sayının azlığıdır: "Bir statistikanı dəqiqənizə çatdırmaq istədim. Bu gün dünyannı

rülən şəxslər emalıyyatdan sonra təqrirən, 5 il yaşayırlar.

Ürək transplantaşiyasının həyata keçirilməsi üçün...

Ürək transplantasiyası

Sərait var, donor yox...

Yeganə BAYRAMOVA

Noyabrın 20-da Türkiyənin İsparta bölgəsində keçirdiyi qozadan 4 gün sonra dənəyinə deyişen 24 yaşlı boksçu Gökhan Kaynarın üreyi azərbaycanlı tələbəye köçürüdü, 24 yaşlı Fərid Əzimlinin əməliyyatı Türkiyəde gerçəkləşib. Fəridin hazırlı özünü yaxşı hiss etdiyi bildirilib.

Qeyd edilib ki, sürücü idarəetməni itibar və maşın 3 dəfə aşib, ağaca çırılıb. Maşında sixışan Gökhan Kaynar orada xılas edilib. O, təcili yardım maşını ilə xəstəxanaya çatdırılıb. Bütün müdaxilələrə baxmayaraq, Gökhanın beyni ölümü nə-yabın 24-dən əvvər. Onun atası, boks üzrə məşqçi Enes Kaynar və həyat yoldaşı Hüsnüyə oğullarının orqanlarını bağışlaşdırıb.

Həmin vaxt ürəyin Azərbaycan əsilli şair, Akdeniz Universitetinin sosiologiya fakültəsinin üçüncü kurs tələbəsi Fərid

Əzimliyə uyğun olduğu müəyyən edilib. 6 ildər ki, ürək dəstekləyici cihazla yaşıyan Fərid əməliyyat olunub və boksçunun ürəyi ona köçürülləb.

İlk ürək transplantasiyası

Dünyada ilk ürək transplantasiyası 3-dekabr 1967-ci ildə Cənubi Afrika Respublikasının paytaxtı Keypotaunda, cərrah Kristian Barnard tərəfindən həyata keçirilib. Əməliyyat prosesində ürək çatışmazlığından əziz yet çəkin 53 yaşlı Lüis Vaşkanskiyə avtomobil qəzasına düşən 25 yaşlı qadın Denis Darvalın ürəyi köçürülləb. Əməliyyat uğurlu keçəsə də, L.Vaşkanski 18 gün sonra pnevmoniyadan həyatını itirib. Bununla belə, yaşadığı qisa

Paracüdoçularımız Tokioda daha iki medal qazanıblar

2023 IBSA CÜDO QRAN PRİSİ

İLHAM
ZƏKİYEV

Azərbaycanın daha iki paracüdoçusu Yaponiyanın paytaxtı Tokioda keçirilen Quran-prı turnirində gümüş medal qazanıblar.

Milli Paralimpiya Komitəsinin AZERTAC-a verilən məlumatda görə, qadınlar arasında 70 kilogram çəki dərəcəsində J2 kateqoriyasında çıxış edən Xanım Hüseyinova, kişişlərin mübarizəsində isə 90 kilogramdan yuxarı çöküdü yaxşı İllahə Zəkiyev

ikinci yeri tutubular.

Bununla da Azərbaycan paracüdoçularının Quran-prıda olaraq medalların sayısını beşə çatıb. Daha əvvəl Səhəna Hacıyeva (48 kilogram) və Vüqar Şirinli (60 kilogram) fəxri kürsünün ikinci pilləsindən qalxbı, Namiq Abashı (73 kilogram) isə bürünc mükafatın sahibi olub.

duqları oyunu şəhər edərək deyib.

Ağdam təmsilçisinin güclü komanda olduğunu bildirdən 28 yaşlı müdafiəçi möğlülüyüdə bəxt amilinin də rol oynadığını vurğulayıb: "Fasılıyyə möğlül yollansaq da, ikinci hissədə fərqli mənzər üçün imkanlarımız oldu. Ancaq bəxtimiz görəmirdi. Əvvəlində isə rəqib dəyişdi qol vuraraq matçın tələyini həll etdi".

Öz çıxışını da deyərləndirən braziliyalı futbolcu oyunundan razı qaldığını olavaş edib: "Amma bu amil komandama kömək etmədi".

Azərbaycan Basketbol Liqasında növbəti turun programı bəlli olub

Azərbaycan Basketbol Liqasında (ABL) VII turun təqribi bəlli olub. Federasiyadan AZERTAC-a verilən məlumatda görə, oyular dekabrın 6-10-da keçiriləcək.

Tura dekabrın 6-də oynanılacaq "Neftçi" - "NTD-İndiqo" oyunu ilə start veriləcək.

6 dekabr

19.30. "Neftçi" - "NTD-İndiqo"

"Sorhədçi" İdmən Mərkəzi

8 dekabr

16.30. "Xəzri" - "Sumqayıt"

"Sorhədçi" İdmən Mərkəzi

19.30. "Sorhədçi" - "Xirdalan"

"Sorhədçi" İdmən Mərkəzi

9 dekabr

14.00. "Cəlilabad" - "Gəncə"

Cəlilabad Olimpiya İdmən Kompleksi

10 dekabr

12.00. "Şəki" - "Sabah"

Şəki Olimpiya İdmən Kompleksi

duqları oyunu şəhər edərək deyib.

Ağdam təmsilçisinin güclü komanda olduğunu bildirdən 28 yaşlı müdafiəçi möğlülüyüdə bəxt amilinin də rol oynadığını vurğulayıb: "Fasılıyyə möğlül yollansaq da, ikinci hissədə fərqli mənzər üçün imkanlarımız oldu. Ancaq bəxtimiz görəmirdi. Əvvəlində isə rəqib dəyişdi qol vuraraq matçın tələyini həll etdi".

Öz çıxışını da deyərləndirən braziliyalı futbolcu oyunundan razı qaldığını olavaş edib: "Amma bu amil komandama kömək etmədi".

duqları oyunu şəhər edərək deyib.